

NEKRASOVÉ MEZOFORMY PODZEMNÍCH PROSTOR V NEOVULKANITECH ÚSTECKÉHO KRAJE

R. Pokorný, M. Holec a K. Pokorná

Fakulta ŽP, Univerzita J. E. Purkyně, Králova Výšina 7, 400 96 Ústí nad Labem, pokornyr@fzp.ujep.cz

Region Ústeckého kraje má pestrou geologickou stavbu, jejíž základ byl formován již ve svrchním proterozoiku / spodním paleozoiku. Specifické jsou však podstatně mladší materiály, tvořící vulkanosedimentární komplex z období eocénu po miocén. V této době (40–16 mil. let) se díky odezvě alpínských horotvorných procesů aktivovala vulkanotektická zóna vázaná na oherský rift. Výsledkem vulkanické činnosti byl vznik řady povrchových a mnohdy i podpovrchových těles, především olivinitických a tefritických hornin, nazývaných souhrnně eské stědohoří. Poměrně hojně jsou v tomto regionu i polohy hyaloklastit, vulkanoklastit, tufů a tufitů (Cajz a kol. 1996). Zřejmě již v mladších tertiorech byly tyto neovulkanity postiženy tektonickým rozpukáním. Ve čtvrtohorách rozestupování skalních bloků pokračovalo, podmíněno mrazovými změnami v období glaciálů a svahovými pohyby probíhajícími až do dnešní doby.

Často se ukazuje, že je možné do nich vstoupit, a proto mají i speleologický význam. I přesto, že tyto objekty se na území Ústeckého kraje nacházejí v kolik desítek a první literární zmínky pocházejí již z konce 19. století, byla jim dosud věnována pouze okrajová pozornost a zmapovány byly pouze nejrozsáhlejší objekty. Široká veřejnost o nich, až na výjimky, netuší. Velkou roli zde hraje zpravidla obtížný terén a tudíž nízká dostupnost. V regionu, kde je díky absenci karbonátových hornin vyloženě přítomnost klasického krasového podzemí, představují tyto nekrasové dutiny ideální objekty pro studium svahových pochodů a speleologické průzkumy i přesto, že ani zdaleka nedosahují svou délkou a rozsahem jeskyní krasových. Často jsou však v iniciálním stadiu a díky svému výraznému dynamickému charakteru se bude v budoucnu zřejmě intenzivně vyvíjet. Velmi důležitý je také význam těchto jeskyní jakožto refugia temnomilné až jeskynní fauny.

V současné době proto probíhají inventarizační a mapovací práce za účelem lokalizace všech známých objektů a zároveň vyhledávání lokalit nových. Jako předmět zájmu byly zvoleny jeskyně jako charakteristické speleologické útvary. Skalní převisy a výklenky nejsou evidovány. Dosud bylo podrobeno základnímu geologicko/speleologickému průzkumu 44 jeskyní, z nichž 14 je objeveno nově. Tyto jeskynní útvary o délce 2–130 metrů náleží podle klasifikace Vítka (1981) ke kategorii jeskyň puklinových, rozsedlinových a suťových, v případě dokonce ke kategorii vrstevních. Geneticky náleží ke kategorii pseudokrasu, méně často pak parakrasu (Pokorný a Pokorná 2007). Od roku 2007 probíhá měření mikroklimatu jeskynních prostor a také studium fauny bezobratlých, především pak arachnofauny, za účelem přesnějšího vymezení pojmu „jeskyně“, který není dosud ve speleologické literatuře dostatečně definován a ustálen. Předpokládá se, že na základě zjištěných faktů bude výsledný počet objektů klasifikovaných jako jeskyně nižší a pro zbývající objekty bude třeba stanovit novou kategorii. Výzkum je podpořen grantem VaV MŽP SP/2d3/4/07 Studium biologické rozmanitosti arachnocenóz pseudokrasových jeskyní v neovulkanitech severních Čech.

Pro úplnost je třeba uvést, že v regionu Ústeckého kraje se nacházejí i nekrasové jeskynní objekty v turonských pískovcích a také v rulách jádra Krušných hor. Tyto lokality je však odhadem několik stovek a jejich zmapování by si vyžádalo práci podstatně většího odborného týmu v delším časovém období.

Cajz V. (ed., 1996): *České stědohoří*. Český geologický ústav, Praha.

Pokorný R. a Pokorná K. (2007): Vrstevní jeskyně v neovulkanitech – terminologický problém. *Speleo*, 47 (in press)

Vítek J. (1981): Morfometrická typizace pseudokrasu v Československu. Sborník SGS, 81/3, Academia Praha, 58 str.